

Motion till riksdagen 2005/06:Ju446

av **Ingemar Vänerlöv och Rosita Runegrund (kd)**

Domares specialkompetens om sexualbrott mot barn

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om nödvändigheten av specialkompetens hos domare och nämndemän när mål om sexualbrott mot barn och mål om barnpornografi skall avgöras.

Motivering

Barn som offer för sexuella övergrepp uppmärksammas mer och mer i media, lagstiftningen blir allt bättre, polis och åklagare specialutbildas. Problem uppstår emellertid när ett fall går till rättegång. I domstolarna runt om i landet finns domare och nämndemän som inte har specialkompetens när det gäller sexuella övergrepp på barn och hur det påverkar barnet. Gång på gång frias misstänkta förövare därför att barnet inte kan anses vara tillförlitligt. Detta för att barnet "ändrat sin berättelse", "väntat länge med att berätta för någon", "någon i omgivningen borde ha upptäckt det" m.m. Och om förövaren blir dömd, blir det ofta till straff i den lägre delen av straffskalan, det är mycket sällsynt att maxstraff utdöms vid sexuella övergrepp på barn, trots upprepade våldtäkter i kombination med videoinspelningar. Detta tyder på att det finns en stor brist hos våra dömande instanser om vad sexuella övergrepp verkligen innebär för ett barn.

Bland forskare och andra experter på området är det nu väl dokumenterat att barn utsatta för sexuella övergrepp spontant är mycket ovilliga att berätta om dessa. Detta har man sett i ett flertal stora barnpornografihärvor, där övergreppen finns dokumenterade på stillbilder eller videofilmer. Inga barn i dessa härvor har berättat något. Vissa barn berättade inte ens vad de blivit utsatta för trots att polisen till slut visade barnen filmerna och bilderna de var med i. Barnen sade "Det är inte jag!". Det är också väl dokumenterat att barn berättar först när de känner sig trygga, har förtroende för den vuxne och kän-

Fel! Okänt namn på

ner att den vuxne orkar lyssna på vad barnet har att berätta. Att då avfärda barnet som "icke tillförlitligt", när det berättar mer under andra och tredje förhöret än under det första, tyder på bristande kunskap hos domstolen.

Innehav av barnpornografi är en kriminell handling sedan 1 januari 1999. Enligt förarbetena till denna lag skall innehav av barnpornografi, utan kombination av spridning eller annat, kunna bedömas som grovt barnpornografibrott, med hänsyn till mängden bilder, hur grova övergrepp som visas m.m. Hittills har ingen blivit dömd för grovt barnpornografibrott för endast innehav. Det krävs även att personen antingen har producerat, distribuerat eller spridit det. Enligt en åklagare är det ingen idé att driva ett fall där innehavet är mindre än 10 000 bilder eller filmer som grovt brott, hur grova övergreppen än är. Dessutom används inte straffskalan fullt ut. Barnpornografibrott av normalgraden (dit innehav oftast räknas) skall ge fängelse upp till 2 år. Ofta dömer domstolarna förövarna till villkorlig dom med skyddstillsyn, ibland kombinerat med vård. Grovt barnpornografibrott skall leda till fängelse mellan 6 månader och 4 år. Det längsta straff som dömts ut för grovt barnpornografibrott är 6 månader, detta trots att det finns fall där bilder och filmer spridits till en mängd människor och att förövare innehaft så många bilder som 140 000.

En anledning till detta är att domare idag inte ser innehav av barnpornografi för vad det faktiskt är, nämligen ett nytt övergrepp på barnet. Många av barnen som blivit sexuellt utnyttjade och samtidigt utnyttjade i barnpornografi berättar om att det fysiska övergreppet kan rehabiliteras, det kan man lära sig leva med. Det som dock är väldigt svårt att komma över är att övergreppet finns dokumenterat och ofta har spridits via Internet, varifrån det aldrig kan försvinna. Detta andra övergrepp kan leda till att barnet, när det kommer upp i tonåren, isolerar sig och inte vågar gå utanför dörren av rädsla för att möta någon som sett det på Internet. Det kan även leda till att barnet försöker ta sitt liv. Att titta på barnpornografi leder även till att efterfrågan ökar och därmed även risken för att fler barn utsätts för sexuella övergrepp när förövarna märker att de även kan tjäna pengar på att fotografera eller videofilma övergreppen. Dessa aspekter kommer sällan eller aldrig upp i rättegångar om innehav av barnpornografi, varför domstolarna inte ser brottet så allvarligt som det faktiskt är. Därför blir straffen så låga som idag.

Längre fängelsestraff är inte bara ett sätt att avskräcka förövare och visa allmänheten vilket avskyvärt brott detta är, utan även en chans att hindra förövarna från att begå nya brott efter avtjänat straff. Det är bevisat att sexualbrottslingar har den högsta återfallsfrekvensen av alla brottslingar. Ett sätt att ändra denna trend är att se till att förövarna får rehabilitering i fängelserna. Detta sker t.ex. på Skogomeanstalten utanför Göteborg, och ett projekt är under utveckling för att rehabilitering av sexualbrottslingar skall kunna ske vid fler anstalter. Men för att rehabiliteringen skall ha effekt, måste förövarna vara kvar på anstalten en längre tid än ett par månader. Sveriges regering har redan åtagit sig att utöka rehabiliteringsmöjligheterna för sexualbrottsförövare i och med aktionsplanen som antogs vid den första världskongressen mot kommersiell sexuell exploatering av barn, som hölls i Stockholm 1996. Det är nu dags att infria detta.

Fel! Okänt namn på

Domares specialkompetens på området sexualbrott mot barn skulle även leda till att handläggningstiderna för dessa brott förkortas. I dagsläget kan barnpornografibrott ta mellan 1 och 3 år att utreda och komma till en lagakraftvunnen dom. Även andra sexualbrott mot barn dröjer innan lagakraftvunnen dom finns. Att få en snabb dom och ett snabbt avslut på processen är oerhört viktigt för barnets möjligheter till rehabilitering för att kunna gå vidare i sitt liv.

När mål om sexuella övergrepp på barn skall avgöras är det därför ytterst angeläget att tjänstgörande domare och åklagare och även nämndemän har specialkompetens på området. Till domstolarna torde även specialiserade terapeuter, psykologer och andra sakkunniga knytas, för att på bästa sätt kunna hjälpa barnet genom rättsprocessen. Barnets vittnesmål skall alltid videofilmas och förhöret skall skötas av en person med specialkompetens, som inte nödvändigtvis behöver vara polis.

Stockholm den 29 september 2005

Ingemar Vänerlöv (kd)

Rosita Runegrund (kd)